

докторант кафедри методики викладання світової літератури,
Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова,
вул. Пирогова, 9, 01601 Київ, Україна,
grysak78@ukr.net

АКСІОЛОГІЧНИЙ КОМПОНЕНТ СТРУКТУРИ ЖАНРОВОЇ ГРАМОТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

У статті запропонована авторська структура жанрової грамотності майбутніх учителів зарубіжної літератури. Обґрунтована доцільність уведення до структури жанрової грамотності студентів-словесників аксіологічного компоненту. Проаналізовано змістове наповнення аксіологічного блоку запропонованої структури. Показано, що аксіологічний складник спрямований на усвідомлення природи фундаментальних цінностей, розуміння інокультурних цінностей з урахуванням спадщини рідної культури, усвідомлення відмінностей у системі ціннісних орієнтирів, осмислення власної самобутності. Доведено, що сприйняття студентом-філологом інонаціональних культурних цінностей є творчим процесом, що передбачає емоційне налаштування на рецепцію інокультурної реальності. Наголошено, що аксіологічний компонент запропонованої структури синтезує фахове і особистісне зростання студента-філолога.

Ключові слова: аксіологічний компонент; вища школа; жанрова грамотність; майбутній учитель зарубіжної літератури; структура жанрової грамотності; студент-філолог; цінності.

<https://doi.org/10.28925/1609-8595.2020.1.5>

Постановка проблеми у загальному вигляді. На порубіжжі ХХ–ХХІ століття увага багатьох науковців сфокусована на вирішенні різноаспектних аксіологічних питань. Ця тенденція зумовлена процесом гуманізації освіти, пошуком ефективних шляхів відродження основ духовності, переходом від авторитарно-дисциплінарної моделі навчання до особистісно-зорієнтованої, трансформацією усталених цінностей сучасної людини тощо. У цьому контексті особлива увага зосереджена на професійній підготовці майбутнього вчителя зарубіжної літератури, адже літературна освіта формує духовний світ особистості на основі системи ціннісних орієнтирів, відкриває нові обрії міжкультурного діалогу, вчить долати культурні межі, розкриває єдність морально-етичних норм і догм. Осмислення інонаціонального художнього твору передбачає не лише нове тлумачення одвічних філософських питань про честь і обов'язок, смерть і життя, совість і порядність, добро й зло, громадське і особистісне, відданість й зраду, але й спрямовує учня / студента крізь призму національного підґрунтя зіставити духовні цінності, сприйняття реалії сьогодення через особистісне національне. Важливо, що власне у словесному мистецтві «матеріалізується непомітний для ока і часто незбагненний для розуму національний дух – вищий вияв творчого генія народу» (Романюк, 2001, с. 346). Можемо говорити про

своєрідне перекодування фундаментальних цінностей у характерну національну форму. Влучним є коментар Г. Шпета (1996), що власне у ставленні до створених колись народом духовних цінностей яскраво виявляється психологія цього народу. Зазначимо, що адекватне пізнання інонаціональних цінностей студентом-філологом не можливе без дослідження жанрової природи художнього твору, адже жанр формується низкою об'єктивних чинників: світогляду, літературної традиції, національного коду, народних міфів та легенд народу тощо. Відтак, з-поміж фахових компетентностей майбутнього вчителя зарубіжної літератури пріоритетне місце займають уміння і навички жанрового аналізу інонаціонального художнього твору.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Студювання науково-методичних розвідок із проблеми аналізу інонаціонального художнього твору А. Вітченко, В. Гладишева, Н. Гричаник, О. Ісаєвої, Ж. Клименко, А. Мельник, Л. Мірошніченко, О. Ніколенко, О. Покатілової, І. Ціка, Ф. Штейнбука та ін. засвідчує, що у контексті питання жанрового аналізу художнього твору, провідні вчені акцентують увагу на вагомості вивчення художнього твору в єдності змісту і форми, адже це сприяє адекватній інтерпретації інокультурного художнього твору. Щоправда, проблема формування компетентності жанрового аналізу художнього твору на прикладі творів зарубіжної літератури у студентів-філологів є однією із малодосліджених у

сучасній методиці викладання літератури (Грицак, 2018; Грицак, 2019).

Постановка завдання. Мета статті. Зважаючи на недостатню розробленість проблеми формування жанрової грамотності майбутніх учителів зарубіжної літератури та потребу якісного оновлення їхньої професійної підготовки з урахуванням різноманітних компонентів вищої літературної освіти, доцільно розкрити сутність аксіологічного складника структуру жанрової грамотності майбутніх учителів зарубіжної літератури.

Структура жанрової грамотності майбутніх учителів зарубіжної літератури. З'ясовуючи значення аксіологічного компоненту у структурі жанрової грамотності майбутніх учителів зарубіжної літератури, доцільно насамперед подати визначення поняття «жанрова грамотність». Дефініцію «жанрова грамотність» тлумачимо як сукупність знань, умінь і навичок студентів-філологів визначати жанр за характерними (усталеними) ознаками, виокремлювати оригінальні авторські жанрові елементи, орієнтуватись у розмаїтті жанрів художньої літератури, порівнювати жанри у національних літературах, увиразнювати жанрові зміни та модифікації.

Опрацювання літературознавчих праць (М. Бахтіна, В. Будного, Т. Бовсунівської, І. Денисюка, М. Ільницького, О. Колінько, Н. Копистянської, Д. Наливайка, Т. Свербілової, А. Ткаченка, Д. Чика та ін.), розвідок із методики викладання української та зарубіжної літератури (Ю. Бондаренка, В. Гладишева, А. Градовського, Н. Гричаник, О. Ісаєвої, Ж. Клименко, Л. Мірошніченко, А. Мельник, Н. Романишиної, Є. Пасічник, О. Покатілової, А. Ситченка, Г. Токмань, Ф. Штейнбука та ін.), студій із філософії, естетики, культурології та інших соціально-гуманітарних наук (В. Біблера, Г. Гачева, О. Колісник, О. Лісового, Л. Мазур та ін.) дозволило під кутом зору сучасних методологічних концепцій і науково-методичного досвіду розробити і запропонувати структуру жанрової грамотності майбутніх учителів зарубіжної літератури. Так, структура жанрової грамотності – це поєднання взаємопов'язаних блоків (інформаційного, аксіологічного, міжкультурного, комунікативно-прагматичного), що утворюють послідовну і динамічну цілісність, яка враховує особливості вивчення інонаціонального художнього твору, показує специфіку міжкультурного діалогу та увиразнює професійне становлення/зростання майбутнього учителя зарубіжної літератури.

Розкриття сутності аксіологічного складника запропонованої структури потребує передусім характеристики кожного з компонентів цієї структури.

Інформаційний блок свідчить про теоретичний аспект професійної діяльності майбутнього учителя-словесника, який характеризується опануван-

ням фундаментальними і ґрунтовними знаннями з теоретико-літературних дисциплін. Володіння теоретичним матеріалом – необхідний і вагомий складник усвідомлення жанрової унікальності інонаціонального художнього твору, розуміння взаємозв'язків у жанрі національного і спільного, індивідуального і загального, повноцінного аналізу та інтерпретації літературно-художніх феноменів. Опанування теоретико-літературних, літературно-критичних, історико-літературних знань (роди і жанри літератури, жанрове ядро, жанрова модифікація, авторські жанрові визначення, періодизація літературного процесу, художній метод, напрями і течії, художній образ, структура і елементи організації літературного твору тощо) – це динамічний і системний процес, що охоплює усі роки навчання майбутнього учителя-філолога.

Міжкультурний блок відображає входження інонаціонального художнього світу у читацьку свідомість студента. Дослідження специфіки жанру інокультурного літературного твору передбачає звернення до національно-культурного контексту виучуваного твору. Студенти повинні усвідомити, що специфіка національних стереотипів і упереджень, взаємовідносин і моделей поведінки, традицій і звичаїв, побуту і релігійних переконань, прагнень і мрій, естетичних поглядів і літературної традиції зумовлюють жанрові авторські ознаки. Саме тому знання національно-культурного середовища художнього твору допомагаю майбутніми вчителями-філологами осмислити видозміни жанрового канону.

Комунікативно-практичний складник зорієнтований на формування у студентів-філологів позиції, що інонаціональний художній твір відображає життя конкретного народу. Аналіз жанрової природи дозволяє зрозуміти майбутнім учителям зарубіжної літератури, що художній твір передає певну інформацію: історію, моральні норми та ідеали, світогляд, мистецькі орієнтири і пошуки того чи іншого народу читачу іншого культурного середовища. Саме тому адекватне сприйняття інокультурного художнього тексту передбачає студентів налаштуватись на комунікацію. Вагомий елемент цього компоненту – розвиток самостійного професійного творчого мислення студента, адже він спонукає до власних розробок алгоритмів, схем чи творчих завдань з вивчення жанрової природи художніх творів з урахуванням національної специфіки.

Вагоме значення у структурі жанрової грамотності майбутніх учителів зарубіжної літератури має власне аксіологічний складник. Пропонуємо детальніше зупинитись на цьому компоненті.

Змістове наповнення аксіологічного компоненту структури жанрової грамотності майбутніх учителів зарубіжної літератури. Аксіологічний блок запропонованої структури спрямований на розуміння природи художніх цінностей, тлумачен-

ня інокультурних цінностей з урахуванням досвіду національної культури, усвідомлення розбіжностей у системі ціннісних орієнтирів, формування цілісної картини світу, осмислення національного коду, осягнення власного «Я».

З'ясовуючи змістове наповнення аксіологічного блоку запропонованої структури, доцільно розглянути питання про загальнолюдські (універсальні, фундаментальні, константні) та національні ціннісні домінанти. У тлумаченні сутності визначення «цінності» у культурологічному просторі ми послуговуємось міркуваннями Д. Ліхачова (2006), зокрема: «Культура людства рухається вперед не шляхом переміщення в «просторі-часі», а шляхом накопичення цінностей. Цінності не змінюють один одного, нові не знищують старих (за умови, що «старі» дійсно справжні), натомість, приєднуючись до старих, збільшують їхню значимість для сьогодення. Саме тому ноша культурних цінностей – ноша особливого роду. Вона не ускладнює наш крок вперед, а полегшує. Чим більшими цінностями ми оволоділи, тим більше витонченим і гострим стає наше сприйняття інших культур – культур, що віддалені від нас у часі і в просторі давніх та інших країн. Кожна з культур минулого або іншої країни стає для інтелігентної людини «своєю культурою» – своєю глибоко особистою і своєю в національному аспекті, адже пізнання свого пов'язане з пізнанням чужого» (с. 203–204).

Отже, загальнолюдські цінності розуміємо як морально-етичні норми, духовні абсолюти, світоглядні ідеали, що переходять від покоління до покоління, визначають характер буття людини, інтегрують увесь духовний досвід людства, об'єднують різні народи та забезпечують цілісність усього людства. Активність виявлення тих чи інших фундаментальних цінностей перебуває у прямій залежності, по-перше, від віку, поглядів, темпераменту, світогляду, переконань, інтересів, здібностей тощо особистості, по-друге, від конкретної соціокультурної ситуації.

Продуктивною і оригінальною, на наш погляд, є концепція феномена цінностей Ф. Клакхона і Ф. Стродтбека (1961), що була презентована у 60-х роках ХХ століття. Дослідники цінності тлумачать як причину, що є вирішальною щодо правильності вибору у тій чи іншій ситуації, відтак, ціннісні орієнтації – це результат прийнятих рішень з конкретних питань. Автори позиціонують думку, що модель поведінки особистості локалізована у кількох принципових питаннях, що охоплюють найвагоміші проблеми людського буття: яка внутрішня природа людини? як ставитися до іншої людини? яке ставлення людини до часу? як ставитися до природи? яка мотивація поведінки людини?

Пошуки відповідей на ці питання, стверджують Ф. Клакхон і Ф. Стродтбек, формулюють 5 ціннісних параметрів, кожен з яких утворює певну цін-

нісну орієнтацію, що забезпечує єдність усіх людей, незалежно від їх часової, географічної, просторової та кліматичної локалізації, політичних і релігійних переконань, статі, віку, освіти та професії. Наприклад:

1) Уявлення про внутрішню природу особистості веде до розуміння того, що внутрішній світ людини можна, по-перше, розглядати у парадигмі «злий – добрий – змішаний – нейтральний», по-друге, людина має здатність змінюватися / не змінитися протягом життя (злий, але може змінитися; злий, але може не змінитися; добрий, але може змінитися тощо).

2) Модальність людських відносин пропонують простежувати на прикладі трьох моделей: індивідуалістичної, рівноправної, ієрархічної.

3) Часова ціннісна орієнтація пов'язана з уявленнями особистості про минуле, теперішнє та майбутнє (розбіжність між типами культур полягає у тому, який вимір часу є домінантним для тієї чи іншої культури).

4) Відносини людини з природою передбачають «володарювання над природою», «гармонію з природою» чи «підпорядкування природі».

5) Мотивація поведінки людини спрямована на діяльність (притаманний західній культурі, домінуючий тип культури, що заохочує до нових цілей, досягнень і звершень); на буття (на першому плані – осмислення внутрішнього світу людини, превалює походження людини, її родовід, традиції, місце людини у суспільстві); на буття–в–становленні (проміжний тип культури, що розкриває самовизначення особистості через відносини з іншими людьми).

Отже, на основі обраних варіантів відповідей, на думку вчених, можна визначати не лише характер цінностей, тип і специфіку культури, але й спрогнозувати модель поведінки людини, зрозуміти культурні коди, що втілені у творах мистецтва. Варто зазначити, що певне раціональне зерно у теорії американських дослідників, беззаперечно, міститься. Приміром, для японської культури, що розвивалась ізольовано від материкової літератури, притаманна ідея єднання, тісного взаємозв'язку та гармонії з природою. Основою цього типу культури є синтоїзм, де акцентується увага власне на присутності богів і духів у природі, на злитті з космосом і культі природи, на зв'язку кругообігу природи і циклу життя людини. Як наслідок, синтоїсти поклоняються духам природних стихій, а японська земля (природа) є божественною та неповторною. Ця філософська основа моделює й специфіку японського мистецтва, зокрема у літературі домінує тема дивовижної краси природи: «Якщо мене хто-небудь запитає: // «Яка вона – Японії душа?», // – Скажу, що схожа // На квітучих вишнях в ранкових горах // Ніжний аромат!» (переклад І.П. Бондаренка) (Бондаренко, 2010).

В українському письменстві тема природи, її

значенні у формуванні духовного світу людини, осягнення розмаїття взаємин людини із природою завжди посідала важливе місце. У баладах, наприклад, Т. Шевченка людина невіддільна від світу природи, у символічних образах тополі, лілеї віддзеркалена ментальність українського народу, його світогляд та національний дух: «Рости, рости, тополько! // Все вгору та вгору, // Рости гнучка та висока, // До самої хмари, // Спитай Бога, чи діжду я, // Чи не діжду пари? // Рости, рости, подивися // За синєє море: // По тім боці – моя доля, // По сім боці – горе» [Шевченко, 2003, с. 118]. У цьому контексті цікавими є розвідки А. Вожаєнко, що присвячені проблемі аксіологічного аспекту вивчення лірики в старших класах (Вожаєнко, 2018; Вожаєнко, 2019). Слушним є міркування М. Секкомб (2012): «Ми можемо висловити наше почуття єдності з людьми, але щоб дати право голосу цим почуттям, необхідно використовувати слова і лінгвістичну структуру конкретної мови» (с. 9). Відтак, наведені приклади показують студентам нерозривну єдність художньо-естетичного з національним.

Утім, слід пам'ятати, що занурення в інокультурне середовище може викликати культурний шок. Поняття «культурний шок» було запропоновано ще у 60-ті роки ХХ ст. американським ученим К. Обергом (1960). Так, вивчаючи проблему входження людини в нову культуру, К. Оберг з'ясував, що для цього процесу характерно відчуття розбіжностей між рідною та іншою культурою. Як наслідок, в особистості виникає почуття невдоволеності, плутанини, досади, роздратованості, можливо, навіть гніву, що викликано, по-перше, необізнаністю з іншим культурним кодом, по-друге, незрозумінням системи ціннісних орієнтирів, а, відтак, й неприйманням їх. Ю. Лотман (1999) фокусував увагу, що на початковому етапі знайомства читача з літературним текстом, тексти, що приходять ззовні (з іншої культури) зберігають вигляд «чужих» (с. 199).

Слушним є твердження Ж. Клименко (2006), що в таких випадках вагомим значення набуває «поінформованість учителя про культурний шок як типову реакцію реципієнта на прояви інокультурності в різних сферах життя, у точу числі й у явищах мистецтва» (с. 64). Питання культурного шоку актуалізує низку питань: Як прийняти інші культурні цінності? Як подолати стан ворожості до іншої культури? Чи можливий розвиток рідної культури через заглиблення в іншу культуру? Вирішенню окреслених питань сприяє ідея діалогічності культури, адже, як правомірно зазначає Н. Астрахан (2013), «мистецтво неможливе без діалогу. Творча свідомість, головним простором формування та самовияву якої є насамперед мистецтво, передбачає постійний рух від монологізації до діалогізації, які щоразу відбуваються на новому рівні» (с. 176).

Висновки. Рецепція інонаціональних культурних цінностей – це складний творчий процес, що ви-

магає студента-філолога емоційно налаштуватись на особливість авторського відтворення дійсності, яка спирається на національно-культурне підґрунтя. Крім цього, пізнання системи інонаціональних ціннісних орієнтирів зумовлює студента-словесника не обмежуватись виключно прочитанням художнього твору, але й ґрунтовно вивчити літературно-критичні, наукові, історичні, епістолярні тощо студії, що загалом ефективно сприятиме поглибленню власного рівня фахової компетентності. Саме тому аксіологічний блок запропонованої структури синтезує особистісне і фахове зростання майбутнього вчителя зарубіжної літератури. Варто констатувати, що вивчення жанрової природи інокультурного художнього твору крізь призму національних і загальнолюдських пріоритетів сприяє утвердженню ціннісного світобачення студента-філолога. У майбутній педагогічній діяльності такий студент зможе у своїх школярів розвинути почуття приналежності до історично-культурної спадщини свого народу і світових гуманістичних цінностей, виховувати особистість, яка прийматиме існування інших національних культур та ідентифікуватиме себе у полікультурному соціумі. Саме тому аналіз аксіологічний складник структури жанрової грамотності майбутнього вчителя зарубіжної літератури не можливий без з'ясування питання полікультурної освіти, яка «ґрунтується на засадах гуманізму, свободи, рівності та соціальної справедливості у всебічному розвитку особистості та на створенні навчальним закладом умов для збереження й розвитку національних мов і культур» (Добош, 2019, с. 62). Аксіологічний блок запропонованої структури передбачає усвідомлення національної самобутності, приналежності до історично-культурної спадщини свого народу, вміння аналізувати культурні, історичні явища та робити відповідні прогнози на майбутнє.

Характеристика аксіологічного компоненту структури жанрової грамотності скеровує й до питання інтелектуально-духовного потенціалу інокультурного художнього твору. Актуальними є думки Д. Мацько (2008), що «зарубіжна література володіє величезним гуманістичним виховним потенціалом, який, однак, може використовуватись не повною мірою, якщо педагог не буде мати чіткого уявлення про механізм використання цього потенціалу» (с. 376). На цьому етапі завдання викладача ретельно відібрати художні твори, акцентувати увагу на відповідних проблемах, що спрямують студента побудувати модель міжособистісних і суспільних зв'язків, порівняти власні етичні погляди з переконаннями, що репрезентовані в інонаціональному літературному творі.

Аксіологічний компонент структури жанрової грамотності майбутнього вчителя зарубіжної літератури, з одного боку, відображає пізнання національних цінностей крізь призму іншої системи цін-

нісних орієнтирів, з іншого – сприяє усвідомленню власної самобутності. Аксиологічний складник цієї структури вчить студента-філолога визначати спільні та відмінні цінності у різних типах культур, об'єктивно аналізувати фактори, що спонукали персонажа твору до певних вчинків, думок, дій, роздумів тощо, зіставляти їх з особистісними переконаннями. Відтак жанрова грамотність студента-філолога є результатом особистісного і професій-

ного зростання майбутнього вчителя зарубіжної літератури, яке не можливе без опанування конкретних умінь та навичок. Кожен блок структури жанрової грамотності взаємопов'язаний і спрямований на формування умінь і навичок жанрового аналізу інокультурного художнього твору з метою його поглибленого осягнення, осмислення самобутності національної літератури та власної інтерпретації художнього твору.

Література

- Астрахан Н. І. Поліфонія літературного твору: теоретичний аспект. *Житомирські літературознавчі студії*. 2013. Вип. 7. С. 175–183.
- Бондаренко І. П. Розкоші і злидні японської поезії: японська класична поезія в контексті світової та української літератури. Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2010. 566 с.
- Вождаєнко А. В. Теоретичні засади та практика аксіологічного прочитання поезії в старшій школі. *Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя. Серія Психолого-педагогічні науки*. 2018. № 4. С. 9–13. DOI: 10.31654/2663-4902-2018-PP-4-9-13.
- Вождаєнко А. В. Шкільний аналіз та аксіологічна інтерпретація поезії в старшій школі. *Теоретична і дидактична філологія. Серія «Педагогіка»*. 2019. Випуск 30. С. 16–26. DOI: 10.31470/2309-15-17-2019-2-16-26.
- Грицак Н. Р. Літературознавчий аспект застосування жанрового шляху аналізу художнього твору у фаховій підготовці майбутніх учителів зарубіжної літератури. *Педагогічний дискурс*. 2018. № 25. С. 22–27. DOI: 10.31475/ped.dys.2018.25.03.
- Грицак Н. Р. Методика жанрового аналізу балад «Вільшаний король» Й. Гете та «Лілея» Т. Шевченка з урахуванням національної специфіки. *Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка. Педагогічні науки*. 2019. Вип. 1 (39). С. 147–155. DOI: 10.31376/2410-0897-2019-1-39-147-155.
- Добош О. М. Підготовка майбутніх вихователів до професійної діяльності в полікультурному освітньому середовищі. *Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія «Педагогіка та психологія»*. 2019. Випуск 1 (9). С. 62–66. DOI: 10.31339/2413-3329-2019-1(9)-66-70.
- Клименко Ж. В. Теорія і технологія вивчення перекладних художніх творів у старших класах загальноосвітньої школи: Монографія. Київ: Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова, 2006. 340 с.
- Лихачев Д. С. Письма о добром. Москва, Санкт-Петербург: Наука, 2006. 315 с.
- Лотман Ю. М. Механизмы диалога. Внутри мыслящих миров. Человек – текст – семиосфера – история. Москва: Языки русской культуры, 1999. 464 с.
- Мацько Д. С. Аналіз ефективності педагогічних умов формування гуманістичних цінностей майбутніх учителів зарубіжної літератури. *Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді: Збірник наукових праць*. Київ: Інститут проблем виховання. 2008. Вип. 12. С. 376–383.
- Романюк Н. Й. Загальнолюдські і національні духовні цінності – серцевина освіти і виховання. *Вісник ДААУ*. 2001. № 1. С. 343–348.
- Секомб М. Базові цінності та загальнолюдські цінності у міжкультурному просторі. *Міжнародний науковий форум: соціологія, психологія, педагогіка, менеджмент: збірник наукових праць*. Київ: НПУ імені М. П. Драгоманова. 2012. Вип. 11. С. 5–19.
- Шевченко Т. Г. Зібрання творів: у 6 т. Київ: Наукова думка, 2003. Т. 1. 784 с.
- Шпет Г. Г. Введение в этническую психологию. Санкт-Петербург: Алетейя, 1996. 160 с.
- Oberg K. Culture shock: adjustment do new cultural environments. *Practical Anthropology*. 1960. № 7. P. 177–182.
- Kluckhohn F. Variations in Value Orientations. New York: Row, Peterson and Co., 1961. 187 p.

References

- Astrakhan, N. I. (2013). Polifonija literaturnogho tvoruh: teoretychnyj aspekt [Polyphony of a Literary Work: Theoretical Aspect]. *Zhytomyrsjki literaturoznawchi studiji*, 7, 175–183.
- Bondarenko, I. P. (2010). *Rozkoshi i zlydni japonsjkoji poeziji: japonsjka klasychna poezija v konteksti svitovoji ta ukrajinsjkoji literatury* [The luxury and poverty of Japanese classical poetry in the context of word and Ukrainian literature]. Vidavnychij dim Dmytra Buragho.
- Vozhdajenko, A. V. (2018). Teoretychni zasady ta praktyka aksiologichnogho prochyttannja poeziji v starshij shkoli [Theoretical Basis and Practice of Axiological Study of Poetry in High School]. *Naukovi zapysky NDU im. M. Gogola. Serija Psykhologho-pedagoghichni nauky*, 4, 9–13. 10.31654/2663-4902-2018-PP-4-9-13.

- Vozhdajenko, A. V. (2019). Shkilnyj analiz ta aksiologichna interpretacija poeziji v starshij shkoli [School Analysis and Axiological Interpretation of Poetry in High School]. *Teoretychna i dydaktychna filologhija. Serija «Pedagoghika»*, 30, 16–26. 10.31470/2309-15-17-2019-2-16-26.
- Hrytsak, N. R. (2018). Literaturoznavchij aspekt zastosuvannja zhanrovogho shljakhu analizu khudozhnjogho tvoriv u fakhovij pidghotovci majbutnikh uchyteliv zarubizhnoji literatury [Literary criticism aspect of genre way analysis application of fictional work in professional training of future teachers of foreign literature]. *Pedagoghichnij dyskurs*, 25, 22–27. 10.31475/ped.dys.2018.25.03.
- Hrytsak, N. R. (2019). Metodyka zhanrovogho analizu balad «Vilshanyj korolj» J. Gete ta «Lileja» T. Shevchenka z urakhuvannjam nacionaljnoji specyfyky [Methodology of fiction genre analysis the ballad J. Goethe «Erlkönig» and Taras Shevchenko «The Lily» on national specificity]. *Visnyk Ghlukhivskogho nacionalnogho pedagoghichnogho universytetu imeni Oleksandra Dovzhenka. Pedagoghichni nauky*, 1 (39), 147–155. 10.31376/2410-0897-2019-1-39-147-155.
- Dobosh, O. M. (2019). Pidghotovka majbutnikh vykhovateliv do profesijnoji dijajlnosti v polikuljturnomu osvithnomu seredovysshhi [Training future pre-school teachers for professional activities in a multicultural educational environment]. *Naukovyj visnyk Mukachivskogho derzhavnogho universytetu. Serija «Pedagoghika ta psykhologhija»*, 1 (9), 62–66. 10.31339/2413-3329-2019-1(9)-66-70.
- Klymenko, Zh. V. (2006). *Teorija i tekhnologhija vyvchennja perekladnykh khudozhnikh tvoriv u starshykh klasakh zaghaljnoosvitnjoji shkoly: Monoghrafija* [Theory and technology of studying translated works of art in the upper grades of secondary school: Monograph]. Nacionalnyj pedagoghichnij universytet imeni M. P. Draghomanova.
- Lihachev, D. S. (2006). *Pis'ma o dobrom* [Letters of good]. Nauka.
- Lotman, Ju. M. (1999). *Mehanizmy dialoga. Vnutri mysljashhih mirov. Chelovek – tekst – semiosfera – istorija* [Dialogue mechanisms. Inside the thinking worlds. Man – text – semiosphere – history]. Jazyki russkoj kul'tury.
- Macjko, D. S. (2008). Analiz efektyvnosti pedagoghichnykh umov formuvannja ghumanistychnykh cinnostej majbutnikh uchyteliv zarubizhnoji literatury [Analysis of the effectiveness of pedagogical conditions for the formation of humanistic values of future teachers of foreign literature]. *Teoretyko-metodychni problemy vykhovannja ditej ta uchnivskoji molodi*, 12, 376–383.
- Romanjuk, N. J. (2001). Zaghaljnoljudsjki i nacionaljni dukhovni cinnosti – sercevyina osvity i vykhovannja [General human and national spiritual values – the core of education and upbringing]. *Visnyk DAAU*, 1, 343–348.
- Sekomb, M. (2012). Bazovi cinnosti ta zaghaljnoljudsjki cinnosti u mizhkuljturnomu prostori [Core values and human values in intercultural space]. *Mizhnarodnyj naukovyj forum: sociologhija, psykhologhija, pedagoghika, menedzhment: zbirnyk naukovykh pracj*. NPU imeni M. P. Draghomanova, 11, 5–19.
- Shevchenko, T. Gh. (2003). *Zibrannja tvoriv: u 6 t.* [Collection of works: in 6 vol.]. Naukova dumka.
- Shpet, G. G. (1996). *Vvedenie v jetnicheskuju psihologiju* [Introduction to Ethnic Psychology]. Aletejja.
- Oberg, K. (1960). Culture shock: adjustment do new cultural environments. *Practical Anthropology*, 7, 177–182.
- Kluckhohn, F. (1961). *Variations in Value Orientations*. Row, Peterson and Co.

АКСИОЛОГИЧЕСКИЙ КОМПОНЕНТ СТРУКТУРЫ ЖАНРОВОЙ ГРАМОТНОСТИ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ ЗАРУБЕЖНОЙ ЛИТЕРАТУРЫ

Грицак Наталия,
докторант кафедры методики преподавания зарубежной литературы,
Национальный педагогический университет имени М. П. Драгоманова,
ул. Пирогова, 9, 01601 Киев, Украина,
grycak78@ukr.net

В статье предложена авторская структура жанровой грамотности будущих учителей зарубежной литературы. Обоснована целесообразность введения в структуру жанровой грамотности студентов-словесников аксиологического компонента. Проанализировано содержание аксиологического блока предложенной структуры. Показано, что аксиологический компонент направлен на осознание природы фундаментальных ценностей, понимание инокультурных ценностей с учетом наследия родной культуры, раскрытие отличий в системе ценностных ориентиров, понимание собственной идентичности. Доказано, что восприятие студентом-филологом инонациональных культурных ценностей – это творческий процесс, предусматривающий соответствующее эмоциональное настроение. Отмечено, что аксиологический компонент разработанной структуры синтезирует профессиональное и личностное становление студента-филолога.

Ключевые слова: аксиологический компонент; высшая школа; жанровая грамотность; будущий учитель зарубежной литературы; структура жанровой грамотности; студент-филолог; ценности.

AXIOLOGICAL COMPONENT OF GENRE LITERACY STRUCTURE OF FUTURE TEACHERS OF WORLD LITERATURE

Hrytsak Natalia,
Doctoral Student,
Department of Methodology of World Literature Education,
National Pedagogical Dragomanov University,
9 Pirogova Str., 01601 Kiev, Ukraine,
grycak78@ukr.net

The article presents the author's structure of genre literacy of future teachers of world literature that is a synthesis of interrelated components (informational, axiological, intercultural, and communicative-pragmatic). The importance of fiction researching in the content and form unity is emphasized as it contributes to an adequate interpretation of alien cultural work of fiction. The expediency of introducing axiological component into the structure of genre literacy future teachers of world literature is substantiated. The content of the axiological block of the structure of genre literacy of future world literature teachers is analyzed on the basis of literary studies, works on teaching methodology of Ukrainian and World literature, studies in philosophy, aesthetics, cultural studies and other social and humanities sciences. Especial attention is drawn on the issue of universal and national value dominants. The axiological component of the structure of genre literacy of world literature future teachers is aimed at awareness of the nature of fundamental values, conception of alien values, taking into account the heritage of the native culture, awareness of differences in the system of value orientations, awareness of national originality. Particular attention is paid to the concept of the phenomenon of values of the F. Kluckhohn and F. Strodtbeck. Students-philologists' perception of these American scholars' values orientation theory will help them to determine the nature of values, type and characteristics of culture. The article focuses on the problem of cultural shock. It is shown that the concept of dialogue of cultures helps to solve the outlined problem, and helps to understand the way of thinking of another people, let them build a strategy of intercultural dialogue. It has been proved that the perception of alien cultural values by the student-philologist is a creative process that involves an emotional adjustment to the reception of different cultural reality. It is emphasized that the axiological component of the structure of genre literacy of future teachers of world literature synthesizes the professional and personal growth of the student-philologist.

Key words: axiological component; future teacher of world literature; genre literacy; high school; structure of genre literacy; student-philologist; values.

*Стаття надійшла до редакції 10.01.2020
Прийнято до друку 27.02.2020*